

„עמרים חדשים“

בקובץ השירים מאת יוסף ליכטנבוים „משני חופים“ — שהופיע בתש״ד, הראייה היתה פנימית יחידה, ראייה מתוך הנפש, זו של התבוננות חולמת. לא הסתכלות חיצונית ולא תפישת גוף, אלא תפישת לירית-סובייקטיבית, הולאה מתורתרי-הלב ומרהשי-המח שבה, הנאותה יותר בשורשים הנע למים של הניגלה ובפלא החלום שבממש: „פה זר הכל, תמות, לא ותאי / — — הצעדים לא צעדי / לא שלי הדופק, הנשימה, החלום...“

אכן בקובץ „עמרים חדשים“ עין המשורר נפקחת לרוחה, והראייה נעשית תדה וקולעת, ותופשת את זערוי הפרטים שבצבע ושבחנודעה; הדמות נחשפת מתוך קולי-בליטה מר עטים, והמשמעות מתמצית על ידי שרטוט דק ובהיר. כן הוא השיר „צהרים בערבה“:

— — — על ציץ ועשב, סבך ונוף /
כעין חלום עמוק יחוף / אך מפרחי
אפר פתאום / צץ ראש אפעה כלפי
מרום / יצפה אין נוע למרחק, / כמו
ירחש שם מה, יבהק, / אכן תרמית
עינים היא, / אפעה נרתע, הושלך
שוב דמי, / וכעין חלום נח על
אפרי...

שיריך אלה מיוחדים קלסתר לנמ
צאות.

בשירים שבקובץ „משני חופים“ —
נצימת היסוד היתה הרגשת הכשלון,
שעמדה כמחיצה בינו לבין הממש
וחסמה בעדו את האור השופע מתוך
הצללים, אולם בקובץ „עמרים חד-
שים“ נצרף המשורר באש-נצחון —
נצחון על עצמו, על כשלון רוחו, יסוד
החסד גובר, והוא בא לכלל חיוב
החיים, המשורר משלים עם נפשו,
הוא מקבל כמתת וכחסד-עליון כל
נצנוץ-יופי, כל רגע-נחת, אף מוטיב
הפרידה הקרובה מן החיים נארג כאן
כאקורד רך, המשרה רושם של הזר
דכרות ושל התעלות-חג.

ואם חיי רבי הסבל והמרי / נוטים
כבר לתמונה, הה, מל יתן / והייעוד
האלוהי יטה לי חסד / ואהפך פה
רגב בינות לרגבים, / הנבט הקדוש
יעמיק הכות בו שורש, / עד יעל
ויפרח במלוא לבלוב... / („באתם
למכורת“).

עוד חסר אלוהים על העולם; חשכת
הלילה-אינה אלא מעבר לבוקר חדש
וילענן; בעצם המוות כבר יש בשורה
לחיים-חדשים, וכן אמרת הסוניטה

* יוסף ליכטנבוים — „עמרים חד-
שים“, שירים, תש״ך הוצאת „גיב“,
ת.א.

הויקה היתה לצבעים ולמראות, והנ
שימה הרחבה יותר והשקטה יותר
בקצב הדברים — יסודן גם בשיתוף
עצמו של המשורר למקורות היצירה
של המולדת, זו שנחתמה בנפשו לא
רק על תפארת הקדומים שלה, אלא
גם על חזון התקופה ועל המיתוס
החלוצי המתרקמים בתוכה. („העמק
המענית“, „מולדת“, „משירי תגליל“).
יש כאן ביטוי לרוח-הקדומים, המרחיב
פת על הדברים: „הכל רועף נשיר
נושן: / תסכית ולא תדע על גה /
כה יפכה לו והמה / ובלי חשך בלב
הוא רן...“ („באר שבע“), אך לבו של
המשורר לארץ-ישראל העובדת, שהוא
מתמלא ממנה, ובשיריו עליה יש ישר
ביטוי, בהירות-גיב ומיצוי האמת שב-
רגש.

אף בשירת האהבה שבקובץ מודג
שת שלימות הרגש ורעננות החוויה
האישית, גם כאן הותרת נעימה מער
דת של חיוב החיים: אם החיים כולם
הזייה הם, על הנגלה והנסתר שבהם,
ברוך יהיה החלום, וברוכה הזיית הא-
הבה, יש חסד גם בצער, ויופי —
ברגעי פרידה; יש נצחיות גם בחולף,
אהבה אינה חולפת, בלי שתשאיר
רושם עמוק בנפש, החי כזכרון מתי
מיד בגנוי רוחנו, ומזהיר ביופי רחוק
אידיאלי:

„היה יום בימים מופלא וזר / מער
פילים הוסקי לרעוף מסר / ואני
צועד לי בנתיב מאור / כאל עולם
הקיץ בו, לעד — / והנה באת...“
(„הנה באת“).

בקבוצת הסוניטות מכריע לעתים
קרובות היסוד השכלתני, יש בהן לפי
רקים דבר-מה צונן, המכביד על הנר
גון הפנימי, אולם יש כאן בינת-לב
והרבות של מחשבה, מה שניתן תחי-
לה כהויה אמוציונאלית וכהרגשה
לירית מעורפלת מתעמק עד כדי
בעיה פילוסופית פיוסית, הנושאים
הם: האדם והיקום, האדם ואלוהיו,
מאבקו של האדם עם גורלו ועם יצריה,
הבדירות והידידות, הזיקנה והמוות,
רבות-עניין הן הסוניטות על תכלית
היצירה האמנותית, לפתח כל יצירה
אמנותית לובץ היגון-הכאב, חוסרי
היכולה להריק את כל משא-הלב, אך
והי סגולתו של ביטוי אמנותי נאמן,
שיש לו הדים ומשמעות מחוץ למובע.
יוסף שז-לבן